

ПІЗНАЙТЕ ПРАВДУ
А ПРАВДА
ОСВОБОДИТЬ ВАС.

ПРАВОСЛАВНИЙ ВІСНИК

ЗА НАРІД
І
ЗА ВІРУ.

THE ORTHODOX HERALD

ОРГАН УКРАЇНСЬКОЇ ПРАВОСЛАВНОЇ ЦЕРКВИ В КАНАДІ.

РІК I.

ВІННІПЕГ, МАН., ВЕРЕСЕНЬ, 1924

ЧИСЛО 6

АРХИЕПИСКОП ІОАНН ТЕОДОРОВИЧ.

Архиепископ американський і канадський, Високопреосвященний Іоанн Теодорович, уродився в містечку Крупець (коло Радивилова), Дубенського повіта, на Волині, 26 вересня 1887 р. Син дяка.

Скінчивши духовну школу, теперішній архиепископ вступив до духовної семинарії в Житомирі. Революційний рух, що був обняв російську імперію після нещасливої для Росії війни з Японією, пірвав був в свій вир і молодого студента духовної семинарії і за се його в 1906 р. по перемозі реакції звільнено зі школи. Треба було шукати заняття. Молодий революціонер, бажаючи працювати для народу, сів до учительського іспиту і здобув становище учителя. Як учитель працював п'ять літ, після чого вступив знов в духовну семинарію і скінчив духовну освіту. 10 травня (мая) 1914 р. був рокоположений на священника. В три місяці опісля повдовів. На ту саму пору вибухла й війна. Поздовілий священник поїхав на воєнний фронт і став працювати в Червонім Хресті, як начальник відділу Червоного Хреста. На сім становищі захопила його й революція 1917 року.

З початком революції священник Теодорович був першим з духовенства, що випустив до війська на фронт: відозву, аби піддержало революцію. Коли відтак в Чернівцях заснувався перший військовий Український Клуб, священник Теодорович був одним з його членів. Літом 1917 працював як відпоручник Української Центральної Ради, організуючи на місцях її владу. По заключенню миру з Німеччиною і Австро-Угорщиною, український уряд вислав його в Австро-Угорщину, де з військово-полонених організувалася т. зв. дивізія сірожупанників. Для сірожупанників були устроєні курси українознавства і наш теперішній Архивладика викладав сірожупанникам українську історію. З сірою дивізією він і вернув на Україну в початку вересня. Се було за гетьмана Скоропадського, проти якого в два місяці опісля вибухла революція.

Священник Теодорович перейшов на службу Директорії Української Народної Республіки і був послідовно головним священником правобережного фронту, холмської групи, подільської і київської. Одним словом перебув на фронті цілу боротьбу України за самостійність. Хвиля розвалу української армії застала його хорим на тиф. Від денікінців чекала його смерть за відозву проти Денікіна, видану під його власним іменем п. з. „До синів українського народу, козаків, селян і робітників“. В горячці дістав підводу, аби від денікінців втікти, але підвода через непорозуміння попала якраз в розташування (обоз) денікінців в Брацлаві. Від смерті в денікінським таборі спасся чистим чудом. Його взяли денікінці за помершого, обрабували з усього і викинули як трупа. На те місце надійшли пізніше Галичане, які вже були злучилися з Денікіном. Найшли його, прилучили до свого обозу, як капеляна, і перевезли у Вінницю в шпиталь другого галицького корпусу.

По виході зі шпиталю священник Теодорович, не маючи певности, чи денікінці його часом не пізнають, пробрався через фронт, на польський бік. Поляки два рази його арештували і ограбили, але священник Теодорович

остаточно дістався до Кременця до єпископа Діонізія і дістав від него на кілька місяців парохію Метинці, Старо-Константинівського повіту. Звітам вислав його повітовий зїзд духовенства як свого делегата на єпархіяльний зїзд в Житомирі, звідки вислали його далше у Київ для порозуміння з Все-Українською Православною Церковною Радою. Рада вислала його з упованням організувати Велиць і Поділля для засновання Української Православної Автокефальної Церкви. По чотирох місяцях його праці на чнос московського духовенства був арештований большевиками, як „петлюрівець“. Грозив йому безсумнівний розстріл, від якого виратували його старо-константинівські Жиди. Як се сталося? В 1915 р. священник Теодорович переїздив через Старо-Константинів якраз в хвилину, коли московські салдати зачали там жидівський погром. Священник Теодорович з хрестом в руках вийшов проти салдатів і припинив погром. Жиди пригадали собі те і вставилися за ним перед чекою.

Визволений з тюрми на 4 дні перед Все-українським Церковним Собором в Києві в 1921 р. священник Теодорович все таки дістався на Собор і приймав в його нарадах діяльну участь. Коли рішено вибрати єрархію Української Православної Церкви, священник Теодорович був після о. митрополита Липківського вибраний першим кандидатом в єпископи. Призначено його на подільську єпархію і він там зараз виїхав та перебував від жовтня 1921 по Різдво 1923 р.

Як першому єпископови Української Православної Автокефальної Церкви, йому прийшлося пережити важку боротьбу з московськими єпископами. Коли єпископ Теодорович приїхав на Поділля, то за українською православною церквою було там 16 до 18 парохій, а коли виїздив до Америки, то було їх вже звиж 300. Подільський церковний собор вибрав його формально своїм єпископом з титулом Архиепископа Вінниць і Поділля. Однакож не довго судилося йому бути на Поділлю після сего собору.

Американські Українці звернулися рік тому до митрополита Липківського з просьбою, щоби прислав до Америки єпископа, який попровадивби українську православну церкву в Америці і Церковна Рада признала подільського та винницького архиепископа найвідповіднішим кандидатом для сего. На третій день Різдва Христового 1923 р. архиепископ Теодорович виїхав в подорож і прибув до Нью Йорку 13 лютого 1924 р. В Америці обїхав більших 26 парохій, після чого відбувся церковний собор в Нью-Йорку на 11 і 12 червня, який прийняв архиепископа Теодоровича формально за Владику для Америки. Те саме зробили в місяць опісля канадські Українці, приймаючи його на соборі в Йорктоні 16 липня за свого Владику.

Проповідь Архиеп. Іоанна Теодоровича

ВИГОЛОШЕНА ПІДЧАС ВІЗИТАЦІ У ВІННИПЕГУ, ДНЯ 10-го СЕРПНЯ 1924.

Є, Любі Брати та Сестри, одно велике обітвання нашого Божественного Учителя Сина Божого, обітвання, силою якого завжди в продовженні віків жила Христова Церква, силою якого перетерпіла вона невимовно тяжкі муки гоніння перших трох віків, зламала усі перешкоди, переможно заповонила увесь світ, переймаючи усі ділянки життя його благодійною силою Божих Заповітів і навчання, підносячи духовні очі блудного, грішного роду людського до вічного Божого Світу.

І тепер, в наші часи, коли часом розбурхані хвилі все-світнього зла, високо підносячись, загрожують затопити, залити велике Діло Церкви — знесення на землю Божого Царства, царства миру, любові, і висчих стремлень, Свята Церква в тому-ж таки великому Божому обітванні знов і знов знаходить вічну, нездоланну, невичерпану силу і як невмируще діло самого Бога знов високо підноситься, залишаючись на чолі духовного життя всесвіту людського, проказуючи єдину путь до тих чистих світлич верховин до яких мусить стремити дух людський і на яких лише може він знайти і заспокоєння блаженства і чистоту святости.

Обітвання се, могутньою силою якого живе, борється, перемагає і відроджується Свята Церква, в сих словах Сина Божого: „Збудую Церкву мою і ніякі сили адові не подолають її“ (Мат. XVI—18). Сказав ці слова Син Божий в мент, коли зустрівся з палким ісповіданням віри Святого Апостола Симона: „Ти єси Син Божий Ізбавитель миру“. Се був перший порив непохитної святої віри в нашого Божественного Учителя, як в Бога, він вирвався з серця Первоверховного Апостола сим першим ісповіданням, першим символом нашої віри.

Син Божий, перед всевидінням якого завжди розгорне, розкриті наше серце, зо всіма його найбільш глибоко захованими таємницями, Він — безмежний знавець того серця, Він знав, що твориться тепер в серці Апостола Симона, Він бачив силу того святого пориву, з яким вирвався з уст апостола сей перший символ нашої віри, се перше признание. І Він сказав Апостолу Симону: „Ти Петр“ (з грецького — камінь), значить — в силі, в твердості своєї віри ти камінь „і на цьому камені“, сказав Син Божий, на **камені непохитної віри**, незломної сили духа, на „**сьому камені** я збудую Мою Церкву і ніякі сили пекельні не подолають її“.

Ні на силі земній, ні на премудрості людській, ні на примусі і владі як державних, так і духовних владик, ні, **лише на камені такої віри**, на силі тих святих поривів, сказав Син Божий, я збудую свою Церкву і її вічне діло і ніщо тієї Церкви і її вічного діла не знищить.

Слова Нашого Божественного Учителя, Його благодійства несуть світу Царство Боже, — царство миру, любові, висчих досягнень, в ньому нічого не може бути брудного, нечистого, як в засобах поширення, так і в цілі. Тим діло Сина Божого, заповідане Церкві, і відмінюється не тільки по цілі, а й по засобам, од діл людських. Часто буває, що народи, кляси і інші стоваришення ставлять собі великі і здавалось би святі цілі, до них стремлять, за них борються, але як переходить ся боротьба? Доволі або перечитати історію, або ще краще, пережити левну переломову добу, в якій людність ставить собі немов би високі і святі цілі і стремить до їх здійснення. І ми зобачимо жадіття війн, революцій, ми зобачимо як цілі покоління в смертельній схватці з дикою злобою нищать себе і та, може велика і свята цілі, перестає вже існувати, вона заклонена а часом і цілком зникає недосягнена в тому морі бруду, дикости, злоби.

Отож в словах Сина Божого, в яких Він вказує, на чому має бути збудована Його Церква, розгортається перед нами одна з таємниць того чистого, святого, як по цілі так і по засобам Божого царства: не через силу, славу, не через війни і революції, не в боротьбі з дикою ненавистю і пімстою, ні, а в святих поривах непохитної, живої, діяльної віри, яка викликає життя і творчість нашого духа, в сих святих поривах досягається се царство, сі святі пориви є непохитна підвалина, є **камінь**, на якому стоїть Церква Христа. Змальовуючи в іншому місці перед своїми учениками картину порядків світових, зазначаючи, що ті порядки тримаються на владі і примусі, Син Божий говорив ученикам, „посеред Вас хай так не буде“. (Мат. XX., 25—27).

Працюючись з своїми учениками, Син Божий ясно вказав їм: „Я Вас одділв од миру, ви не з миру“ (Іоанн, XV, 19). Інший закон, висчий дав Він їм, се не закон мертвого звязку по примусу через владу, а закон живого еднання в вірі, любові, в спільному живому діянні по піднесенню

святости і чистоти нашого духа. Той, Великий, що при створенні чоловіка дав йому свободну волю, з'явившись в світ, як Учитель, дав і закон свободи духа для тої волі — се закон свободи Христової, закон, по якому чоловік — син Бога, подвижний великою живою вірою, стремить до свого Отця.

З веління Сина Божого розійшлись по світі Його ученики — се „мале стадо“, якому, по слову Сина Божого, „вволив Бог дарувати царство“. (Лука XII. — 32). Проти них був увесь світ з його премудрістю, силою і славою. Чи може великою премудрістю учених філософів того часу користувались вони? Чи може захоплювали владу і силою влади сієї вони покорили світ? Чи славою можливо-владців засліплювали вони і примушували схилитись перед їх наукою? Ні, слово про Христа, Сина Бога, розп'ятого, несли вони, викликаючи перш од усього живу віру, бо на **тім камені** мусіла бути збудована Христова Церква. Се свідомо робили вони, покладаючись на силу тієї віри — камінь церкви. Св. Ап. Павел, він знакомий був з філософськими ученнями того часу, але не на них він стверджував своє натхнене слово благовістя: „Не соромлюсь благовіствувати Христового, сила бо Бога на спасіння всякому віруючому“ (Рим. — I. 16) і далі говорить він про благовістя, що воно має бути: „Не в премудрості слова... слово про хрест погибаючим дурощі, нам же, що спасаємось сила Божою“. (Коринт. I. — I. 17-18).

Так викликаючи лише віру, як камінь, на якому має стояти Церква Христа, сі, великі духом, перші сіячі слова Божого, працювали. І світ схилився перед сею палкою вірою, прийняв її, нею як рясчиною тісто на приповіді Христовій переялося життя всього миру.

Правда, потім недостойні приемники забули про той **камінь церкви — живу віру**, або цілком перекутили се слово Христа і вклонилися земним божкам — і славі і владі і примусу, забули Богу пересторогу „межи вами хай не буде так“. З церкви Христа — живого брацтва дітей Божих, що рвуться до свого Отця — як на заході так і на сході — створили мертве земне царство з його брудом, насильством... створили немов би на глум з Божого діла — Церкви. Але-ж велике Боже слово: „Збудую Церкву мою і ніякі ворожі сили не подолають її“, і тепер живе, силою того Божого обітвання церква і тепер знаходить вічно-творчі сили, якими вона знов пробуджується до життя, знов знаходить загублені світлі стежки, якими в перші святі часи вели її святі апостоли і пастирі...

Який же, при великій вірі, на якій має збудуватися Церква Христова, головний закон її? Який головний принцип, що переходить через всю науку Христову і має довести нас до світлого Божого Царства?

Звичайно, в таких випадках, проповідники, учителі Церкви зупиняють нашу увагу на великій заповіді про любов по тій причині, що вона все в собі містить, як казав сам Син Божий, — в ній „і закон і пророки“. Але-ж велика заповідь про любов то є засіб, то є та дорога, якої ми мусимо триматися, аби не схибити. Мета-ж, до якої ми доходимо в царстві Божому, по науці Сина Божого, се є найвисше, можливе для нас наближення до Одвічної Досконалости — Бога. Пригадайте слова Сина Божого: „Будте досконалі як досконалий є Отець Ваш Небесний“. (Мат. V—48). Сей великий поклик до найвисчої досконалости, поклик до безперестанної праці над собою, зорить нам, як провідна зірка, приваблює, кличе за собою. За сим покликом віками йшли праведні, святі душі, не було подвигу, перед яким би вони зупинились, тягару, який би вони не підносили. І тепер сей поклик веде за собою спасаємих силою Божою, до душі яких наблизилось Царство Боже, серце яких не може примиритись з брудом грішної землі. Туди до Одвічної Досконалости — Бога стремлять вони, підносячи себе в святих поривах віри і подвигах святости.

О, сей заповіт не лише для окремих людей, окремі люде могли тільки краще його зрозуміти, відчутти. Сей заповіт для всіх і всього, він створив Християнство силою нездоланою, непоборимою, силою глибоко заложеною в житті всесвіту. Заповідь стремлень до найвисчої досконалости робить Християнство душою вічного поступу, прогресу, як в царині діяння чистого духа — релігії, так і по всіх інших галузях життя і творчости. Християнство і його носительниця — Церква при правдивому розумінні сього Божого заповіту стають душою всесвіту, його сумлінням.

Дозволю собі пояснити: в царині діяння чистого духа — релігії, філософії, скільки-б не жив світ, скільки-б но-

вих течій не з'являлося, ніщо не зможе дати висчого закону над поклик Сина Божого стреміти втілити в собі найвисчу досконалість, яка тільки може одкритись нашим духовним очам і яку ми втілюємо в постаті Бога — Всемогутнього і Всемудрого Творця всесвіту. Будемо ми підноситись по шаблям досконалости, все ширші обрії будуть розгортатись перед нами, Найвисча Досконалість — Бог буде нами вище розумітись і перед нашими новими стремліннями, нові цілі, нові завдання знов і знов будуть ставати, а заповіт Сина Божого, — будьте так досконалі, як сама досконалість, в нашому розумінні, вічно буде стояти нашим духовним очам, вабити в незмірну бозконечну далечінь поступу духа нашого.

Ми розглянули значіння Заповіту Сина Божого в царині діланья нашого духа. Яке-ж значіння сього Заповіту в загальному законі життя всесвіту? Воля Бога, як воля Самої Найвисчої Досконалости, даючи життя світу у всій його безмежній розмаїтості, дала йому і закон розвитку, закон поступу до все більшої досконалости. Перейдіться по великому музею природничому, етнографічному, всякої штуки і ви зобачите тисячі розмаїтих форм, через які проходив всесвіт у всіх ділянках свого розвитку, поки дійшов до сучасного стану і форми. Сучасний стан і форми, ми всі добре знаємо, те-ж тимчасові, бо як творіння Вічного Бога, давшого вічні закони, всесвіт чекає безконежного розвитку і удосконалення, доки не припиниться Висчою волею його життя. Християнство даючи людям заповіт Сина Божого стреміти до досконалости найвисчої, до богоподібности, є душою того всемирного закону прогресу, поступу, є його завершенням, освяченням, разом з тим є силою глибоко заложеною в житті усього світу, силою непоборимою.

При правдивому розумінні того великого мирового закону і заповіту Сина Божого розкривається значіння чоловіка, його місце в житті всесвіту. Всесвіт, що почавшись з волі Божої, з самих грубих примітивних форм, через безконежний поступ дійшовший до чоловіка, в чоловікові, на верховинах його духа, стремить знов повернутись, досягти свого Отця — Бога. Чоловік в своїх найвисчих стремліннях царственно завершує усю природу і як священник освячує її тими високими стремліннями і приносить в жертву Богу: повертає Тому єдиному, з якого все походить і до якого все мусить повертатись, бо він початок і кінець, альфа і омега, всього сущого” (Одкриття св. Й. Б. I—8). Чоловік в слові Божому називається царем і священником, нам тепер мусить бути ясным, через що так кличе його слово Боже.

Отже розглядаючи християнство, як душу світового розвитку, як велику силу віри, на хвилину зупинимось на огляді тої великої дороги, яку пройшов всесвіт під животворним подихом Христової віри. Жили колись люде в рабстві, торгували один другим, як скотиною, ся форма панування і визиску одійшла, але зло не зникло остаточно і се зло прибирало інші форми: в середніх віках феудалізм, пізнійше кріпосне панське право і нарешті сучасні форми капіталістичного визиску. Що примушувало світ позбуватися повільно усіх цих форм зла і примушує тепер не покладаючи рук, працювати і боротись за знищення сучасних його форм? Скажуть, нові віяння, революції, повстання, але треба запитати, на якому ґрунті усе се вистало і відповідь буде єдина: на ґрунті Христового благостія, на євангельському ґрунті. Слово Христа дійсно стало по Його приповіді подібне розчині, що перейняла все тісто, Його слово заповонило увесь світ і тому з'являлись нові віяння, потім революції і т. и. Нехай офіційні носітелі християнства, особливо римо-католицька церква своїм поступованням ганьбили християнство, нехай вона була страшним закутком і темряви і нечуваної нетерпимости і злости і всяких переступств, нехай сотні тисяч спалених на вогні і замучених на душі сієї організації, що сміла се робити в ім'я Бога, любови, нехай другі, особливо на сході, були яскравим прикладом замертвіння, відсутности живого духа віри і любови, вічно творящих, нехай все те і є,—викреслити сього не можна,—але-ж святі слова Сина Божого, Його заповіді, — вони ні на хвилину не переставали сяяти миру. Навіть і тепер коли сучасні борці соціяльні в деякій часті одвернулись од Христа і св. віри, в своїх змаганнях вони йдуть шляхом проказаним Св. Євангелієм: се блудні сини, що взявши з богатства слова Божого певну частину, одійшли од Свого Небесного Отця і пішли в „страну далече”. Так, словом Христовим, Його великим заповітом висчих стремлінь і любови вівся всесвіт і ведеться тепер.

В сучасній мент світ розподілений двома поглядами, се погляд матеріялістичних теорій і погляд християнства і течій, що його поділяють. Коротко з'ясовуючи можна сказати: Згідно погляду матеріялістичних теорій, чоловік — витвір умов, а тому і вся діяльність мусить бути скерована на зміну цих умов, при зміні умов все зміниться і зло, неправда перестануть існувати. Погляд християнства: Зло

не в умовах, самі тяжкі умови є витвір зла; чоловік не є безпомічний лише витвір тих умов, ні, а обдарований своєю волею, він покликаний, аби силою свого духа поборювати зло, перш од усього в самому собі, бо в зіпсутому серці і волі — тут зло; з подоланням того зла будуть змінятись і усі умови під впливом його доброї волі на краще, всесвіт тоді буде на дорозі до Царства Божого, бо Святе Письмо каже: „Царство Боже внутр вас єсть”.

В процесі життя всюди мусить бути повнота і коли церква працює, перетворюючи силою слова Божого серце людське і його волю і тим вводить на землю Царство Боже, то і поза межами церкви мусить бути боротьба і вона законна, за зміну недосконалих форм життя, одживших або шкідливих інституцій. Боротьба ся необхідна, але свій напрям і натхнення вона мусить брати тут, в святині духа людського — в чистій Христовій Церкві з святих слів нашого Божественного Учителя.

Якою-ж мусить бути церква, аби стати дійсно святинєю найдорожчого, учителем найблизчих?

Церква не мусить бути рабом, якого вічно-творчий рух життя волоче за собою, ні, вона покликана до того, аби самій стати на чолі людства, аби завжди показувати дальнішу путь, тому церква не мусить обстоювати свою непопущність, не мусить бути в застої, вічна творчість мусить бути її законом. Вона мусить бути близька життю, усі інтереси, запити, потреби життя мусять бути близькі їй, на все словом Божої істини вона мусить одкликатись, або благословляючи і освячаючи, або висловлюючи своє моральне вето — заборону.

Ми, любі брати та сестри, розглянули ту єдину і велику силу — віру, якою по вік має жити церква, прослїдили головну мету церкви, означили, як мусить працювати церква задля досягнення своїх вічних завдань.

Усе те, любі брати та сестри, було на думці кращих дітей нашого народу, коли спільною волею і зусиллями їх було створено великий релігійний рух, в наслідку якого відродилася предковична рідня нашому народові Церква. Не во ім'я лише, як може дехто з братів та сестер подумати, потреб нашого національного відродження, ні, головне, во ім'я вічних, незмінних ідеалів Царства Божого Українська Православна Церква вибрала рідню нашому народові стежку і непохитно повела його по ній.

Як всесвіт безконежно розмаїтий, різнобарвний, так і зло в ньому таке-ж розмаїте, відмінне в різних куточках, вимагаюче і відмінних засобів боротьби з ним.

Українська Православна Церква відродилася волею самого віруючого Українського Народу, покликана вона Висчою Волею працювати посеред сього народу, боротись зі злом, яке тяжить над сим народом, яке не дозволяє йому стати на світлу стежку прямування до Вічного світу, і на сьому шляху доходити усього, що так необхідно йому і тепер до форм рідньої культури і вільного од усякого поневолення життя. Зло, яке тяжить над нашим народом і яке перешкаджає йому доходити усякої істини, правди, а тим більше найвисшої істини — Бога, є в темряві, поневоленні нашого народу, в тому, що слово Боже, свобода Христова віками підмінювались во ім'я поневолення, винародовлення нашого народу його визискувачами, що мали свої цілі, далекі і недостойні Слова Божого.

Церква українська вважає себе покликаною Висчою Волею боротись з сим злом, визволити наш нарід з темряви, яку накинута на нього чужинці через церкву. Нечесним шляхом захопили вони церкву нашого народу для визиску, і тепер в світлий день воскресіння його мусять зникнути.

Церква Українська вважає себе покликаною розкрити перед нашим народом Святе Євангеліє, зробити його святістю душі нашого народу, підводити як рідня мати наш нарід до Царства Божого заповіданого Церкві. Церква українська не може дозволити, аби замість благости і любови Сина Божого в навчаннях церковних насильників визирала несить, жадоба поневолюючих, визискуючих.

Церква українська творить церкву близькою, рідною нашому народові, відновлюючи рідні звичаї, співи, послуговуючись з рідньої мови, бо вона знає, що тільки рідною стежкою зможе вона вести свій нарід і зможе промовляти до самого серця, навчаючи, як учених так і невчених, як старих, так і діточок, глибоко засіваючи рідні лани Божим сім'ям.

Церкву свою відновлює сам нарід, в ню він вкладає все саме близьке йому і дороге, і та церква не може бути іншою од вдачі нашого народу — вона є народною православною, бо таку церкву наш нарід мав і таку церкву завзято боронив, чи то від польської інтриги з унією, чи від московської сваволі з купівлею і симонією.

В своїм вічнім стремлінню до знесення на землю Царства Божого, церква в повсякчасній праці, як тісно споріднена з життям, мусить полагоджувати усі його чергові

(Продовження на сторони 6-й)

„ПРАВОСЛАВНИЙ ВІСНИК”

орган Української Православної Церкви в Канаді.

Виходить щомісяця.

Видає Українська Православна Видавнича Спілка.

Редактор, Свящ. В. Кудрик.

Передплата 1 долар за 12 чисел.

THE ORTHODOX HERALD

Official organ of the Ukrainian Orthodox Church of Canada.

Published Monthly.

Published by the Ukrainian Orthodox Publishing Co.

Rev. W. Kudryk, Editor.

Subscription 1 Dollar for 12 Issues.

Адресуйте: — Address:

THE ORTHODOX HERALD

379 PARR STREET, — WINNIPEG, MAN.

ЯКОЮ БУЛА МОСКОВСЬКА ПРАВОСЛАВНА ЦЕРКВА ЗА ЦАРАТУ.

ЩО ПРО СЕ КАЖУТЬ САМІ МОСКАЛИ.

На початку 1917 року вийшла в Петербурзі книжка п. в. „Помістний Собор” (А. Осіцкій, Помістный Соборъ), сторін 126. Книжка видана за дозволом оберпрокурора Св. Синоду. З неї то книжки довідуємося про стан московської церкви в останніх часах царату.

Коли нелад і занепад в московській православній церкві ставав щораз видніший, то 1906 р. постановлено „Предсоборное Присутствие”, якому поручено приготувати все потрібне для скликання собору, що мав би влити нову силу в церковне життя.

Від тої хвилі минув довгий час і аж 28 лютого ст. ст. 1912 р. назначено знов „Предсоборное Сопіщаніе”, яке мало переглянути роботу „Предс. Присутствія” і пійти з нею даліше.

Минали однак знов літа, але жадної роботи для скликання собору не було видно. Піднімалося справа, що би втихомирити домагання життя, а там знов все засипляло. Дперва на початку 1917 р., коли стало видно, що з Росією непевна справа, появилася книжка Осіцкого, що, як можна розуміти, видав її незалежно від приготовань попередніх інституцій.

Автор спинюєсь на положенню московської церкви до першої четвертини 20-го віку і каже, що між реформами, яких так жадібно вижидає російський свідомий загаль, церковна реформа належить до невідложних. Церква зійшла на таке, що:

— Церковні провідники немов обминають живе життя, замикаючись в тіснім кружку понять, до яких вони звикли, але які пережили вже свій вік, — до давних, але нині змертвілих постанов. Та замкненість, та відчуженість церковної влади від життя, кінець кінцем грозить повним розривом між церквою і державою... Ще Достоєвський сказав, що російська церква знаходиться в параліжі. — Стор. 2.

Даліше автор перечисляє подрібно признаки занепаду і каже:

— Є факти, яких не можна лепковажити. Упадок віри і побожності в народі признають і самі сторонники нинішнього ладу. Безсилість церковної ерархії (церковної влади, духовенства), яка не могла задержати в межах церкви такої великої розумової (інтелектуальної) сили, як граф Л. Н. Толстой, а таксамо майже всієї російської інтелігенції, що шукає Бога поза церквою — також факт загально відомий. Занепад пастирського впливу на народ, а в той самий час незвичайний успіх Чурикових (зн. сектантів — В. К.), братів Іванушок, монахів Власія й Інокентія — явища, яких не можна заперечити. Відлучення графа Толстого (від церкви) тільки збільшило його популярність. Увільнення еп. Гермогена в очах багатьох злобуло йому авреоло мученика. Даліше голосна історія з монахом Іліодором...

— Такі факти — а їх можна навести велике число, свідчать, що в організмі російської (русскої) церкви щось недобре. — Стор. 2—3.

Так з одного боку виглядає положення російської церкви. Не краще і з других боків:

— З другої сторони нарікання на бюрократизм серед церковної управи, скарги на цезаропатизм (царошлюбство — В. К.), що знищив внутрішню свободу церкви (свободу церк. самоопреділення); сміле вказування самих ерархів на „неканонічність” (!) нашого церковного устрою — все те є сумними ознаками наблизкаючогося, коли не почавшогося вже упадку.

А ще даліше:

— Невдоволення з управи православної церкви стало загальним явищем. Невдоволені архипастірі, що слідять за заходами, які мали би обмежити їх неограничену самовласть, таку протівну науці Христа о смиренню (Мат. 20. 25—28 і др.). Невдоволені пастирі, а передовсім клирики — одинока в Росії група по панцизняному залежна від своїх владик... Незадоволені миряне (звичайні вірні), що хочуть привернення прав, які їм після догматичних законів належаться для живої діяльної участі в церковнім життю, а які то права вони в історичнім розумінню втратили. Невдоволені наконечі і ті, які могли би бути сильними членами Христового стада, тимчасом же нині мусять стояти поза загороною... — Стор. 3.

Отже кругом недоволення, бо всюди відчуваєсь, що церква стала ворожою для життя. Ціла атмосфера пригноблююча:

— Життя в тій згущеній атмосфері недоволення до краю тяжке і готове породити грізні наслідки... І дуже небезпечно, коли стиснена атмосфера розрідиться і перетвориться в руйнуючий град церковної революції. — Стор. 3—4.

Автори дуже ясно, яким шляхом може пійти даліше церковне життя:

— Тоді на голій пустинній рівнині — каже він — нові люде, що в повені недоволення згубили пам'ять про минулі і в багатьох сторін цінні традиції — зачнуть будувати новий, незнаний будинок Церкви на самостійних (самочинних) основах... — Стор. 4.

Говорячи-ж, хто мав би мати право голосу і рішення на будучім соборі, автор виводить:

— Нинішні архипастірі (значить: російської церкви! — В. К.), що відгородили себе не тільки від пастви, але і від близького їм духовенства церковно-аристократичними перегородками, незрозумілі для життя і самі життя не розуміють, і тому менше ніж хтобудь другий можуть домагатись (претендовать) виключного права засідати і рішення про справи на соборах. — Стор. 15—16.

Наведені вискази не є висказами одної людини. В книжці бачимо імена десятих духовних та двох світських люде, що одобрюють її видання; крім тогож імена тих, яким автор дякує за поміч при писанню книжки — все те свідчить, що її зміст є висловом переконання широкого російського загалу.

І тому власне наведені виривки будуть найкращою відповідю тим нинішнім агентам Московської Православної Церкви, чи Російської Місії, які закидають Українській Православній Церкві на Україні, що вона безбожна, незаконна, неканонічна, неапостольська, бо нібито відорвалася без причини від благочестивої, доброї, канонічної, божої церкви російської.

Полишаючи вже на боці те, що в 17-ім віку Москва забрала Українську Православну Церкву насильством і святокупством (симонією), отже неканонічними і нехристиянськими способами, то хіба вже того малюнка, який автор подає в книжці, не досить, що би в нею зірвати всяку звязь? Коли вже самі російські духовні люде закидають їй неканонічність і невідповідність для життя, то щож мають казати ті, яким вона сотки літ була лише каменем на ший!

Інша річ люде, що живуть з агентури. Їм кожда церква канонічна і правдива, коли дає „пособія” і „подаєнія”.

Хто отже читав статті в „Канадійській Жизни”, чи чуває деінде закиди москвофілів супроти Української Православної Церкви, нехай зважить їх на вазі всего того, що говорить книжка Осіцкого, а побачить, кільки такі закиди і ті, що їх голосять, варта.

Згадаю ще, що в книжці основно розбираєсь принцип соборности церкви — участі мирян в церковних справах; даліше догматичне і канонічне законодавство та власть Собору, але бесіда про се занатто розширила би нинішню статтю.

Свящ. В. Кудрик.

ПРАЦЯ І МОЛИТВА.

Серед християн перших віків не було багато осіб з великими книжними науками, але було багато обдарених глибокою мудрістю, потрібною для праведного і розумного життя.

Пустинника Агатона запитав раз хтось, що ліпше — чи працювати, чи клопотатись душею? На те відповів Агатон:

— Чоловік — се дерево; праця — се листя, а старання про душу — се овоч. Але овоч потребує листя, що би його хоронило і що би було прикрасою для нього.

До иншого пустинника старця прийшли монахи з сусіднього монастиря і він запитав їх, що вони роблять.

— Ми не працюємо — сказали вони — але йдучи за наукою апостолів, молимося без перестанку.

— А чи їсте?

— Так, їмо! — відповіли йому.

— Коли так, то хто за вас молиться, коли їсте?

Тут монахи не знали що відповісти.

— А чи спите? — питав даліше пустинник.

— Спимо!

— Так хтож за вас молиться, коли спите?

І на друге питання тяжко було відповісти.

Тоді сказав старець:

— Бачите, що не так ви робите, як говорите. А тепер я скажу вам, як я розумію слова апостолів і стараюся їх виповнити. Ранком я сідаю, мочу пальмове листя, плету з них шнури і кажу: „Працю ти призначив людем, о Боже, отже поможи мені щиро працювати і прости гріхи мої”. Зроблені річи я продаю і частинку доходу беру на прожиток, а решту даю тим, що помочи потребують. Колиж люде дякують Богу, що через мене дав їм поміч, то вони моляться за мене тоді, коли я їм і сплю. Так я розумію слова апостолів і стараюся їх виповнити!

Свящ. С. В. Савчук.

ЯК ПОВСТАЛА УКРАЇНСЬКА ПРАВОСЛАВНА ЦЕРКВА В КАНАДІ.

(Дальше).

VI. ПЕРШИЙ УКРАЇНСЬКИЙ НАРОДНИЙ ЗІЗД В КАНАДІ.

В дні 4 і 5 серпня 1916 року в Саскатуні відбувся Перший Український Народний Зізд в Канаді, на котрий зіхалися гості й делегати — числом 500 осіб — зі всіх закутків Канади. Ціллю зїзду було обговорити пекучі справи українського народу в Канаді і об'єднати всі сили для поведення між народом культурно-просвітної роботи. Зізд випав надсподівано величаво й брали в нім участь люде ріжних політичних (большевиків тоді ще не було) й релігійних поглядів, бо був се зізд не партійний, але загально український.

На Зізд прибув також еп. Будка й виголосив на нім дво-годинну промову, котра, треба признати, припала була до серця всім учасникам зїзду. В ній він вказував на велику потребу просвіти й закликавав нарід будувати школи й посилати до них своїх дітей, бо лише в школі наша будучність. Спинаячися на школі й церкві, як на інституціях виховавчих, еп. Будка висловився так: На першій місці школа, на другій школа й на третій школа, а на четвертій церква”.

Почувши промову еп. Будки, в котрій він між иншим заманифестував себе як щирого сина свого народу, й в котрій зясував своє становище відносно української школи й церкви, учасники зїзду винесли були вражіння, що еп. Будка не такий елій, як його представляли, й повірили, що від того часу наше громадське життя й робота будуть більш гармонійні й позитивні, як перед тим.

Головним результатом зїзду було заснування Інститута ім. Петра Могили, котрий являється нині нашою гордістю не тільки в Канаді, але в цілій Північній Америці.

Щодо самої задачі Інститута, то він, в кількох словах, має давати приміщення українським студентам і студенткам й виховувати їх в патріотичнім дусі та приготувати їх до діяльного громадянського життя.

Щодо релігійного питання, то тому, що Українці в Канаді належать до ріжних релігій і сект, Інститут засновано на загально християнських засадах й приймається до нього студентів без згляду на їх релігійні переконання, а вимагається від них тільки чистого християнського характеру та щоби були Українцями, або українського походження. Дальше, домашня дисципліна Інститута вимагає, щоби питомці учащали неділями до тих церков, до котрих вони приналежать і взагалі, щоби заховували й держалися постанов і заповідей тієї церкви, до якої вони приналежать, на скільки се не буде входити в конфлікт з постановами й домашнім порядком Інститута.

Інститут отворився в осени 1916 р. й наразі дав приміщення около 50 студентам і студенткам. Вони належали до чотирох церков: греко-католицької, православної, пресвітеріанської й римо-католицької, але перша з сих була зарепрезентована найчисленніше. Ввиду того, що греко-католицької церкви в Саскатуні тоді ще не було (богослуження відбувалися не-регулярно у французьким костелі), то заряд Інститута запросив греко-католицького священника доходити до Інститута й уділювати греко-католицьким питомцям духовної обслуги, то є правити богослуження, вчити релігії, сповідати і т. п.

Через якийсь час все йшло добре, а навіть ліпше, чим можна було сподіватися. Релігійні спори між народом були утихли й нарід заінтересувався Інститутом, звернувшись всю свою увагу й енергію в сторону набуття для Інститута власного будинка. Що-ж до життя в Інституті, то студенти жили там згідно й в любові мов діти одної сім'ї і в релігійні переконання одні другим не втручувалися. Вони робили світлий поступ так в науці рідної мови, історії, літератури й співу, як і в науці в школі і в короткім часі, через свою здібність, пильність і охоту до науки звернули на себе увагу перше англійських учителів, дальше шкільної ради, а там цілого англійського населення в Саскатуні. В той час найбільший песиміст мусів повірити, що для українського народу в Канаді почалася нова доба — доба згоди, об'єднання, просвітно-культурного поступу.

Та сонце згоди недовго світило на обрії українського життя в Канаді, а перший, що затьмив його, був таки сам єпископ Будка.

Весною 1917 р. він написав вдасно-ручно листа до Дирекції Інститута з домаганням, щоби Інститут прийняв чисто греко-католицький характер й піддав себе під його кон-

тролю, инакше він і його священники будуть примушені виступити публично проти Інститута і його роботи.

Таке несправедливе й нерозважне домагання заскочило управу Інститута несподівано. По так славнім виступі єпископа Будки на Першій Зїзді, ніхто був би з него сього не сподівався. В відповідь управа Інститута старалася показати єпископови Будці безпідставність його домагання, як також звернула йому увагу на те, що тільки зізд шерошівців має право робити будь які зміни в статуті й інкорпорації Інститута. Та се не здалося ні на що. Єпископ Будка стояв при своїм і грозив публичним виступом проти Інститута. Справа однак, проволілася аж до літа, коли то Василь Свистун, тодішній управитель і ініціатор цілого діла, стрітившись з єпископом Будкою в Канорі, Саск., запитав його, чи він все таки стоїть при своїх домаганнях, на що єпископ Будка відповів, що так, і зараз вивязалася між ними довга дискусія, в котрій єпископ Будка зазнав поразки, бо Свистун річево й фактами доказав безпідставність й нахабство такого домагання. Слідуючого дня єпископ Будка на проповіді в церкві на Антонівці виступив явно проти Інститута, називаючи люде, котрі при нім працювали, безбожниками, деморалізаторами, неучами і т. п. й закликав своїм вірним, під загрозою страчення права духовної обслуги, як сповіди, хресту, погребу, підпомагати Інститут грішми, або слати до него своїх дітей. Розмова Свистуна з єпископом Будкою була опісля опублікована в „Українським Голосі” й від тоді почалася полеміка в пресі, хоч дійсний її початок датується від виступу єпископа Будки в церкві на Антонівці.

Єпископ Будка робив того літа візитації і не проминуло ані одної нагоди, щоби не накинутися на Інститут і люде, стоячих близько Інститута, часто в скрайно вуличний спосіб. А ніхто вже не накидався з такою скаженістю, як піпи, і з сього треба догадуватися, що єпископ Будка виступив проти народної інституції з наказу римо-католицьких церковних властей.

VII. — ДРУГИЙ НАРОДНИЙ ЗІЗД В САСКАТУНІ.

Заряд Інститута оголосив Другий Український Народний Зізд в Саскатуні на день 27, 28 і 29 грудня, 1917 й зі сторони єпископа Будки і його священників почалася між людьми сильна агітація, з амбони й при сповіді, щоби люде на зізд не їхали. Та дарма. На зізд прибуло поверх 700 делегатів і гостей й більшого захоплення і ентузіазму, як той, серед якого зізд відбувся, годі собі уявити. Другий Український Народний Зізд остане свіжим в пам'яті кожного учасника до самої смерті. На нім то в протягу півгодини українські фермери й робітники зложили на Інститут 14 тисяч доларів; на нім то знайшлися українські патріотичні серця, що жертвували княжі дари в сумі тисячі доларів на інституцію, з котрої мають вийти українські каменярі; на нім то сідоглаві учасники заливалися слізми, як діти — слізми радості, підйому, надії; на нім то всі як один, без ріжних релігійних поглядів, як найострійше осудили роботу й поведення єпископа Будки і його священників супроти Інститута; на нім то Англійці в перше побачили, що можуть зробити Українці — ті переполохані, спрацьовані, через журбу й працю перед часом постарілі чужинці — й заговорила про них англійська преса по цілій Канаді.

От такий був Другий Український Народний Зізд в Канаді.

(Дальше буде).

ВЕЛИКА МОРАЛЬ БЕЗ ВЕЛИКОЇ ЦИВІЛІЗАЦІЇ.

Коли Еспанці вперше прибули до Америки, то побачили, що туземці такі правдолюбні люде, немов про неправду і не чули.

А про Остіяків, напів диких люде на Сибірі, оповідає оден подорожний таке:

Їхав московський купець з Тобольська до Березова (місто в Сибірі) і по дорозі заночував в хатині Остіяка. Колиж відїздив рано, то недалеко хати згубив торбинку, в якій було 100 рублів.

Того дня вийшов син Остіяка на лови, побачив торбинку, але не брав її. Він вернув до дому і сказав, що бачив чужу річ. Тоді сказав батько:

— Пійди принеси до дому, може хтось буде питати.

По трох місяцях вертав купець тою самою дорогою і вступив до Остіяка та згадав про згубу.

— Так се ти згубив — сказав Остіяк — ось вона чекає на тебе! — і показав на торбинку, що висіла на кілку. — Я відколи повісив, то і не доторкався до неї, ані не отворив її.

НЕ У ВСІМ РІВНІ.

В „Збірнику примірів для життя” записане таке оповідання:

До боярина Пашука (на Волині) прийшли одного дня представники від людей, що обробляли панське поле, і почали оповідати пощо їх вислали. Вони сказали:

— Люде невдоволені, що ви, пане, не всім однаково платите за їхню працю. Люде працюють від ранку до вечера, а плату дістають малу, а панський окоман*) переїде денно раз, чи два по полю — от і вся його робота!, а платню дістає в десятеро більшу. І кажуть люде: Чому така нерівність? Хіба-ж не всі ми на образ Божий сотворені? Хіба не кождий чоловік такий, як другий? Хіба не всі ми рівні?

Слухаючи людей Пашук слідив за возами, що спустились з гори, почали спинятись побіч його саду, недалеко керниці, на попас. А коли люде скінчили, він сказав:

— Вашу справу я полагоджу невдовзі, ми ніколи за подібне не сварилися, та покищо хотілосяб мені знати, що се за люде приїхали.

— Я піду і запитаю — сказав оден зі селян, Андрій.

— Іди!

По хвили селянин вернув та:

— Се люде з Мушина — сказав він.

— З Мушина — повторив Пашук — з Мушина... А чогоб то вони люди іхали? Що вони везуть? ?

— Я запитаю — зголосився знов услужний селянин.

— Запитай!

— Дерево везуть — сказав він повернувшись.

— Дерево... А не знати звідки вони його везуть?

— Я запитаю.

— Запитай!

Вернувши, селянин сказав, що везуть з Тростянця.

Тут Пашук сказав, що рад би знати з котрого ліса і селянин знов ходив і довідався, що з тростянецького за долиною.

Дальше Пашук рад був знати, яке дерево везуть і селянин ходив питати. Опісля ходив розвідуватись, по якій ціні дерево купили, а ще дальше, що з того дерева думають будувати.

Розвідавшись про все, казав Пашук покликати окомана і сказав:

— От люде стали на попас — розвідайся отже, що вони за одні!

По хвили окоман вертає і каже:

— Се люде з Мушина, дерево везуть, дубину. Вісім фір їде.

— А звідки везуть?

— З Тростянця — відповів окоман.

— З котрого ліса?

— З тростянецького за долиною.

— А по якій ціні дерево там продають?

— По такий і такий — відповів окоман.

— А нашо їм тільки дерева?

— Будуть міст будувати, бо старий міст згорів. Кажуть, що хтось вмисне запалив.

Випитавши окомана про все, звернувся Пашук до селян:

— От вам, мої други, і рівність! Оден з вас ходив питати окремо про кожду справу, що забрало багато часу і часу, а його я післав оден раз і він оповів мені більше, ніж той, що ходив питати кілька разів. Виходить, що він за оден раз ходу зробив більше, ніж хто другий зробить за десять разів.

Слухаючи селяне лише поглядали оден на одного, а Пашук говорив дальше:

— Се що тут бачите, діється в життю на кождім кроці. Оден працює багато, але працює недумаючи, а другий працює з розумом. І коли взяти сего окомана, то він переїде полем раз і побачить тільки важних справ, що десять інших людей їх не побачать за десять днів. Зрештою ви перед хвилею самі переконалися. Він пішов раз і на ті самі питання, які я вам ставив, відповів багато більше. Те саме буває всюда. Він огляне господарство раз, переїде полем раз і побачить тільки важних справ, що їх десять інших людей за десять днів не побачать і не зрозуміють. Се те саме, що й око — воно само неовто не робить нічого, а тільки дивиться, але без нього і руки й ноги не зроблять багато доброго. Думающий старається бачити кожду справу відразу з двайцятьох боків, а недумающий не задасть собі труда, щоби і з одного як слід приглянутися...

Наведене оповідання пригадало мені випадок з недавнього минулого. Довелось мені їхати разом з купцем і той

*) Окоман (економ) — доглядач великого господарства.

оповідав мені, як купуючи худобу між Менонітами він придивився, що вони свої діти дуже добре виховують. Він наводив мені навіть приміри їхнього виховання.

Виходило, що в чоловіка того був широкий, здоровий розум. Він робив одно, але в той сам час мав очи і розум отворені також для іншої справи життя. За одним заходом він здобув подвійну користь — він зробив закупню і навчився приміру доброго виховання.

І мимоволі насуваєсь питання:

— Чи рівний йому такий купець, що купуючи худобу, світа божого поза худобою не бачить?

Таке саме питання можна прикладати до людей в усіх областях (ділянках) життя, до людей ріжних клас, фахів і занять.

Для нас нехай з наведеного буде наука: побачивши добрий примір — стараймося бути мудрійшими, як дотепер.

К.—К.

ПРОПОВІДЬ АРХИЕП. ЮАННА ТЕОДОРОВИЧА.

(Продовження зі сторони 3-тої)

потреби. Тільки полагоджуючи їх, направляючи їх до вічних і святих цілей Царства Божого, вона може виконувати своє завдання. Царство Боже не може бути на землі, доки існує поневолення, отже тому всякий крок по визволенню вите Церква, а тим більше вите і діяльно допомагає визволенню рідного народу, який їй доручений Богом. То не остаточна мета Української Церкви, але се є її чергове завдання на дорозі вічних стремлень до Царства Божого, Царства Найвисшої Досконалости.

Син Божий говорив своїм ученикам, що коли вони будуть йти в ту правдиву путь, яку Він їм проказав, будуть істини навчати, то дасться їм Духом Святим непоборна, незломна сила, проти якої ніщо не зможе встояти (Лука XXI—15). Ласка Божа була з ділом Рідної Церкви, благословила його; ще років 4 тому назад про відновлену українську церкву й не приходилося говорити, тепер вона заповонила усі простори рідної землі на Великій Україні, і всюди, де живуть діти нашого народу, нема куточка, де-б вона не була стверджена, або де-б не йшла за нею боротьба. Тисячі самовідречених настирів-апостолів працюють в ній, вона має 35 архипастирів. Силою великої віри, певністю святости свого діла, вона зламала усі перешкоди, вони не могли встояти, бо силою вічно-творчого Духа Святого діяла вона і по слову Сина Божого ніщо не могло встояти проти неї, бо незломне мусить бути слово Бога: „на сім камені (камені віри) збудую Церкву мою і сили ада не подолають її”.

Отже в великий, святий мент, коли в перший раз Божа ласка благословила нам, — мені як післанцю Рідної Церкви і Вам, любі брати та сестри, як її дітям, спільно схилитись в наших благаннях перед престолом нашого Небесного Вітця, нехай з серця нашого в чистому пориві віри й любови несеться молитва: Великий Боже, Господаре всесвіту, на ниву Твою посеред нашого народу, з волі Твоеї, Ти їх покликав, вийшли сіячі і женці. Благослови-ж, Всемогутній і Благий їх працю, зміцни їх сили, направ їх розум, аби вони в Твоїй небесній житниці усі колосочки повними склали з тих нив, що їм Тобою доручені. Благослови їм привести до Праведного твого Сина, в великий мент, коли усі народи зійдуться перед Ним, і наш нарід, і аби не став він лукавим слугою, що занедбав талан свій, поданий від Тебе а щоб заслужив Його ласку і почув: прийдіть благословенні, обителі Отця Мого чекають Вас. — Амінь.

ЧИ ЧУЄШ, БРАТЕ,

як стогне, як плаче, як страждає Твій Народ у Рідному Краю?

ЧИ ЗНАЄШ ТИ,

що вороги хочуть стерти наш Народ, наше імя, нашу мову, нашу культуру?

„НАШ СВІТ”

є одинокий ілюстрований літературний і популярно-науковий тижневик, який має своїм завданням виявляти українську культуру, служити їй і боротися за неї.

В „Нашому Світі”

беруть участь кращі літературні, наукові й мистецькі сили, посли, сенатори, діячі. Але народ наш зубожів. Інтелігенцію викидають з посад. Настає загальна безгрошів'я. „Нашому Світові” загрожує небезпека.

ТИ, УКРАЇНЧЕ! ТИ, УКРАЇНКО!

можеш підтримати культурне оплище рідного краю. Швидче передплати „Наш Світ”. Приєднуй передплатників. Збирай жертви на пресовий фонд, і негайно висилай гроші.

ПЕРЕДПЛАТА: на місяць 1 дол.; на 3 місяці 2 дол.; на півроку 3.50 дол., хто приєднає 5 передплатників, буде одержувати „Наш Світ” безплатно.

А ДРЕСА:

„NASZ SWIT”, WARSZAWA. Długa, 50 m. 47. POLAND.

ПРАВОСЛАВНИЙ ІГУМЕН МЕЛХИСЕДЕК ДМИТРО ЯВОРСЬКИЙ.

В часах великого і праведного народного гніву, в часах повстання українського народу проти Ляхів, що катували наш народ — в тому часі, який народ назвав Колішчиною, або Гайдамаччиною, тоді то в Мотронинім монастири коло Жаботина, на Чигиринщині, ігуменом православною монастира був Мелхиседек Дмитро Яворський.

Праведний був чоловік і щирий син свого народу. Він бачив, як католики Ляхи безчестять святі православні церкви, як знущуються над українським православним народом і важкі думи лягали на його душу.

— Як виволити народ? — питав він себе — як повернути йому тую свободу, яку Господь дав кожному народови для життя? Кат люте, невинна кров тече, а нарикання невинних кличуть до неба о пімсту. Пошли-ж, Боже, скору поміч твому невинному народови і увільни його від тих, які звучи себе християнами, з глумом нівечать найбільше діло рук Твоїх — нищать чоловіка на образ твій створеного.

Так питав себе і так молився ігумен Мотронинського монастиря — Мелхиседек Значко-Яворський.

Та тоді вже народний гнів кріпшав, вже вироблялося завзяття підняти руку за свою свободу. І в тім то ділі дуже помагав Яворський. Помагали й інші православні монастири — Жаботинський, Мошногорський, Медведівський, Лебединський і другі, давали повстанцям поміч та захист, передержували в себе Запорожців нібито черцями, чи послушниками, але Яворський був оден з перших, що помагали святій і великій народній справі. В його монастирі перебував Максим Залізняк; він заохочував народ, він наряджувався з передовими людьми, і приготував всяку иншу поміч, на яку вистарчала його сила.

Історія оповідає про ті часи, коли готовилася Гайдамаччина, страшні річі. Польща всіми способами ширила тоді унію й уніятські духовні при помочи польського війська силоміць примушували духовних і народ переходити на унію. Колиж нарід протівився і боронився, тоді уніятські власти при допомозі Поляків бралися до ще більших кар і насильств.

Досить згадати такий випадок:

В Млієві громада не хотіла прийняти уніятського духовного і приказала титарови (старшому братови), Данилові Кушніреви, щоби сховав дароносицю (гробницю) церковну, що він і зробив. А хоч зробив він се з усякою побожністю, однакж уніяти з Поляками видумали брехні, що він ходив з дароносицею до коршми і пив там з неї горівку. За те ніби — обмотали йому ключем руки, обляли смолою і запалили. Опісля відрубали голову, прибили на паль і позганяли народ, щоби бачив се і корився.

Гайдамаччина була 1768 року. Шевченко описує участь Яворського в Гайдамаччині ось як:

Над рікою Тясмином коло Чигирини зібрались повстанці, щоби вирушити проти Ляхів. Була ніч. Гайдамаки мали на возах ножі. Старшина приказала йти за возами до монастирської церкви і гайдамаки понесли вози, щоби не робити туркоти і не звернути на себе уваги. Церква належала до Мотрониного монастиря, що був в лісі. Дальше Шевченко описує (за дідом своїм, що знав ті події), як відбувалося свячення ножів і яку горячу бесіду сказав тоді Яворський зібраним. Ось що він каже:

...Опинились;
Аж церков бачать: дяк співа,
Попи з кадилами, з кропилом;
Громада ніби нежива,
А-ні телень... Поміж возами
Попи з кропилами пішли:
За ними корови несли,
Як на Великдень над пасками.
Проповідь Мелхиседека:
— Моліться, братія, моліться! —
Так благочинний почина:
— Кругом святого Чигирини
Сторожа стане з того світу,
Не дасть святого розпізнати.
А ви Україну ховайте:
Не дайте матері, не дайте
В руках у ката пропадати!
Од Конашевича і досі
Пожар не гасне, люде мруть,
Конають в тюрмах, голі, босі...
Діте нехрещені ростуть —
Козацькі діти; а дівчата —
Землі козацької краса,
У Ляха в'яне, як перш мати,
І непокрита коса
Стидом січеться; карі очі
В неволі гаснуть; розкувать
Козак сестру свою не хоче,

Сам не соромиться конать
В ярмі у Ляха... Горе, горе!
Моліться діти! Страшний суд
Ляхи в Україну несуть —
І зарідають чорні гори.
Згадайте праведних гетьманів —
Де їх могили? Де лежить
Останок славного Богдана?
Де Остриянина стоїть
Хочби убогая могила?
Де Наливайкова? Нема!
Живого й мертвого спалили).
Де той Богун, де та зима?
Ігул²⁾ що-зиму замерзає
Богун не встане загатить
Козацьким трупом. Лях гуляє;
Нема Богдана червонить
І Жовті Води³⁾ й Рось зелену,
Сумує Корсунь стародавний —
Нема журбу з ким поділить.
І Альта плаче: „Тяжко жити!
Я сохну — сохну”... Де Тарас?
Нема, не чує — не в батька діти!
Не плаче братія: за нас
І душі праведних і сила
Архистратига Михаїла⁴⁾.
Не за горами карі час.
Моліться, братія! —

Крім ігумена Яворського згадати належить в сім місці одну гарну людину, з тих часів, а то — переяславського архиерея (єпископа), Гервасія Лінцевського. Праця сих двох щирих людей довела до того, що багато тих світських духовних, яких до унії присилувано, вернуло назад до православія.

Однакж робота як Мелхиседека, так і Гервасія не була на руку ні Полякам, ні Москалям. Що до Поляків, то се вже відоме, а що до Москалів, то їм байдуже було те, що Поляки православний нарід мучать панщиною і переводять на унію. Вони забороняли навіть вертати до православія тим, яких до унії примушено. Тому даремні були старання Мелхиседека і Гервасія, щоби Москва помогла Українцям вибитись з польської неволі. Адаже-ж Москва арештувала і карала тоді не Поляків, але Українців, які посміли стати проти своїх катів Поляків підчас Гайдамаччини.

Обох згаданих мужів обвинувачено, що сприяють повстанню народу проти своїх панів і за те Мелхиседека усунуно з ігуменства, а Гервасія від управи переяславської єпархії. Решту життя пережив Гервасій в київській Михайлівській монастирі, де вмер 1769 р. а Мелхиседек вмер року 1809.

Розумієсь, що з усуненням сих двох людей з поля діяльності стратила також багато українська справа.

Праведних і великих людей знає наша історія і з ними треба народови познакомитися. Побачивши їх, ми зрозуміємо

— хто ми
Чиї сини, яких батьків,
Ким за що закуті...

Ми побачимо тоді, що ми мали багато гарного, великого, праведного і святого, яке нині може служити нам за взір, за заохоту, яким можемо хвалитися перед світом, бо як каже Шевченко, наша слава:

Без золота, без каменю,
Без хитрої мови,
А голосна та правдива,
Як Господа слово.

Що-ж з'окрема до Української Православної Церкви, то вона рівнож не мала за собою жорстоких вчинків, не накладала нікому на шию і на душу кайдан. Історія не перадає за нею лихої слави.

Літописець.

¹⁾ Наливайка Ляхи спалили живого в Варшаві; Острияницю і 30 старшин козацьких по страшних муках розчвертували і розвезли по Україні на пострах людям. Тіло Богдана Хмельницького і його сина викопали спалили.

²⁾ Полковник Богун потопив Ляхів в Ігулі. Богдан вирізав 40,000 Ляхів над Руссю. Тарас Трясило вирізав над Альтою (Тарасова ніч).

³⁾ Над Жовтими Водами (річка) розбив Хмельницький Ляхів.

⁴⁾ Св. Михаїл — опікун Києва, отже й України.

Втішайся поширенням вчинків добра. Коли-ж почуєш про злочини людей, нехай се буде для тебе таке болюче, як голки, що ніби впялилися в спину. Коли-ж почуєш про добрі вчинки, прикрасися ними, як вінками квітів.

Хінська мудрість.

Українське Видавництво в Катеринославі.

Маємо на складі між иншими слідуючі книжки:

Т. Шевченко. Кобзар. Перше повне видання з портретом \$1.00, опр. \$1.50	А. Кашенко. Зруйноване гніздо. Повість скасування Січі 16
Проф. І. Огієнко. Українська Культура — з малюнками 70	На руїнах Січі, Історичне оповідання 4
С. Єфремов. Коротка історія українського письменства. З малюнк. 80	Мандрівка на Дніпрові пороги. — Оповідання 06
Проф. Д. Дорошенко. Короткий курс історії України. З малюнк. 60	Над Кодацьким порогом. Істор. оповідання 05
М. О. Ковалевський. Історія Греції та Риму. З малюнк. 30	Борці за правду. Істор. оповідання 30
М. Левицький. Граматика української мови. В оправі 60	Під Курсуном. Істор. опов. 30
Г. Голоскевич. Український правописний словник. 20	Славні побратими. Істор. повість, Ціна 10
С. Іваницький і Ф. Шумлянський. Російсько-український словник. — 520 стор. великого формату \$2.00	Кость Гордієнко-Головко, останній лицар Запорожжя. 10
„Ярина”, Український Буквар, з малюнками Ю. Магалецького, 30	З Дніпра на Дунай. Оповідання в часів скасування Січі 25
С. Русова. Єдина діяльна (трудова) школа. 10	Д. Мордовець. Гетьман Петро Сагайдачний. Істор. опов. 20
С. Русова. Нова школа соціального виховання. Курс лекцій. 50	О. Рогова. Тиміш Хмельниченко. Істор. повість з малюнк. 30
А. Кашенко. Оповідання про славне військо запорожське низове. Ілюстрована історія Запорожжя. \$1.00	А. Чайківський. Козацька пімста, опов. з козацької старовини 20
В оправі \$1.30	М. Григорович. Як Ірляндія здобула собі волю 12
	Ю. Гай. Весняні злітотьки. Співаник для дітей. 20
	С. Русова. Серед рідної природи. — Оповідання з малюнками 16

Повний каталог Видавництва безплатно.

Продаж виключно за готівку. Книжки висилають негайно.

Гроші найліпше посилати в реєстрованих листах просто на адресу:

EUG. WYROWYJ, BERLIN SW 47, YORKSTR. 84 II.

Церковна Боротьба на Волині.

Примусове заведення польською владою під благословенням митрополита Діонізія нового календаря в православної церкві викликає раз у раз серед населення Волині вибухи горячого протесту, які іноді кінчаються отвертими революційними виступами. Один із таких виступів мав місце у Володимирі Волинському в день св. Володимира, церковного патрона міста Володимира Вол. 28 липня. Православне населення міста звернулося до о. Табинського, з проханням відслужити того дня в соборі службу богу. о. Табинський, колишній ректор духовної семінарії в Кам'янці Подільському і доцент Кам'янецького університету за української влади, який займає тепер на еміграції в Польщі три дуже добре платних посади: священника при соборі, законодавця в польській державній гімназії і члена повітового сеймику, — замовлену за відповідну платню прихожанами службу відправив, але на жадання останніх перейти з церковною традиційною процесією до каплиці св. Володимира, — відмовився. Прихожане почали вимагати від нього йти з процесією. Тоді о. Табинський сховався в вітварі і бічними дверима пустився на втіюки. Прихожане підняли і з розлюченням вкинули в церкву. Головними виконавцями цього дійства були жінки. о. Табинський знову сховався у вітварі, куди доступ жінкам, як відомо, церковними статутами заборонений. Жінки звернулися до митрофорного протоієрея Бордюговського, який тяжко хорий лежав у ліжку, з вимогою наказати о. Табинському йти з процесією. Не одержавши такого наказу, розлючені жінки увірвалися у вітварі і почали тягнути о. Табинського силою. Останній однак ухилився за коломну і витягнути його жінкам не вдалося. Після цього прихожане взяли ікони й корови і без священника відправилися з процесією до каплиці. о. Табинський між тим під сторожею продовжував сидіти у вітварі. Коли процесія повернулася, останній запропонував прихожанам відправити молебень, від чого прихожане демонстративно відмовилися. На адресу о. Табинського і митрополита Діонізія посилалися проклони: „Кому служи те, іроди?” — „Заперти його в церкві, хай здихає!” — „Треба їх відправити в штаб Юрія!” Цікаво додати до цього, що в час офіційної служби в церквах по новому календарю ні один з прихожан до церкви не заходить.

Насилають Французів Спасати Наші Душі.

Під таким заголовком пише львівський „Новий Час” слідує:

Недавно відбувся в Велеграді на Чехах четвертий з ряду конгрес, який має на меті привести до злуки православної церкви з католицькою, себто має ширити унію на українських і російських землях.

В тому конгресі брали участь рівнож і українські священники з перемиським єпископом Коциловським на чолі.

Ми не занималися сим конгресом, якби не те, що багато там говорили і про нас і про наших братів з півночі і з поза Збруча. Радили як спасати їх душі. Очевидно, що всі там присутні згодилися на те, що одинокий спосіб спасення — се унія. Ще краще булоби ширити серед наших братів римо-католицтво, бо як сказав папа, греко-католики — се не повні католики. Але то ледви, чи вдалосяби. Тому вже краще унію, як нічого.

Розуміється, що ту унію на Волині, Холмщині, Пеліско і Підляшшу не сляють ширити наші священники, бо на се не згодилися би Польща. От єпископа Боцяна Поляки вже 8 літ не пускають на Волинь, бо він готови боронити церков перед грабіжниками.

Щож отже роблять сі носители правдивої віри?

Ухвалили на конгресі в Велеграді послати на Підляшшу і Полісе ширити унію французьких попів, які для тої цілі перейшли на грецький обряд.

Вибирається їх ціла зграя з попом Буржуа на чолі вже в найближшій часі.

Чому акуратно Французів туди висилають?

Бо так хотіли Поляки. Вони знають, що їх приєднати Французи будуть і унію ширити і Польщу заводити. І буде та нова унія не скріпленням українства, але польонізація. І буде велика хвала Римови, а загибель українському духові. Сей новий похід відбувається вже за повною згодою наших архипастирів. Митрополит Шептицький та його висланник єпископ Коциловський дали свою активну згоду на французько-польську роботу. Вони для Риму готови пожертвувати все, навіть саму націю.

Ідіть, ідіть тою дорогою даліше. Але все памятайте, що чим даліше будете йти тим шляхом, тим голосніше і відважніше буде дунати клич — Проч з Римом, — нехай жие своя українська церква!

ЦЕРКОВНЕ ЖИТТЯ В ТАРНОПОЛЬ, САСК.

Коли відродилася Українська Православна Церква в Канаді, то знайшлися в нашій околиці ширі одиниці, котрі бачили потребу організувати і в нас українську православному громаду. На початку, як і у всякому ділі, були великі перепони, котрі утруднювали роботу і розвій організації, але по якійсь часі вдалося всякі перепони і невдачі побороти і нині існує на Тарнополь гарна українська православна церковна громада Пресвятої Тройці. Площа під будову церкви і дошки на церкву вже є і в недовгій часі розпочнеться будова церкви. Правда, членів надто багато нема, однак громада наша хоч мала числом, то велика духом і всі члени розуміють і відчувають велику потребу Української Православної Церкви на сій околиці.

Ми зрозуміли, що вже годі даліше бути погноєм чужого Риму та Москви, і що прийшов вже найвисший час стати на ріднім ґрунті. Правда, що не всі ще Українці се розуміють, однак треба вірити, що з ходом часу всі зрозуміють, що годі бути в наймах в чужих і що всім треба стати при своїй справді рідній церкві.

Наша громада є ще щаслива й тим, що має до обслуг духовних великого працівника на церковній ниві в особі свящ. Василя Кудрика, якого ми високо цінимо, а навіть греко-католики і римо-католики. Як би греко-католицька церква мала таких священників, то нині український народ інакше стояби на церковно-просвітнім полі і інакше дивилися на них люде тай Рим не плювавби Українцям в очи.

До нас свящ. В. Кудрик доїжджає оден раз на місяць. Богослуження тимчасово відправляються в Народнім Домі.

Свящ. В. Кудрик поза церковну роботу працює також в Народнім Домі даючи поучачі і корисні відчити на різні теми, котрі народ дуже цінить.

Годиться ще згадати, що і п. І. Мазуркевич, студент університету, помагає нам багато в організації нашої церкви, ва що належить йому щира подяка.

На кінець відзиваюся до Українців на Тарнополь і загалом до всіх Українців. Працюйте щиро для рідної Української Православної Церкви і несіть високо її прапор та старайтеся передати його своїм дітям, бо щож нам на канадійській землі є дорожше над нашу Українську Православну Церкву?

В. А. Войціховський.

ПРИМІР ГІДНИЙ НАСЛІДУВАННЯ.

Кіплінг, Саск., 24 липня 1924. Хвальна Редакція „Православного Вісника”! — Посилаю одного доляра на Ваш часопис; посилаю в листі, бо не знаю як посилати через пошту, бо я мала, сім-літня дівчинка. Свого доляра я дістала в дарунку від бабусі й не марную його, але посилаю на „Православний Вісник” для мого батька, Івана Корпи. Бу-

ЦЕРКОВНІ РІЧИ, РИЗИ І КНИЖКИ.

Через редакцію „ПРАВОСЛАВНОГО ВІСНИКА” можна замовляти всі церковні річи, як фелони, чаші, кадила, свічки, хрести та церковні книжки.

Пишіть на адресу:

THE ORTHODOX HERALD,

379 PARR STR.,

WINNIPEG, MAN.

Православний Календар Рік 1924.

(Після нового стилю)
ЖОВТЕНЬ

1 С. Евфимія еп.
2 Ч. Трофима, Саватія
3 П. Евстахія, Тат'яни
4 С. Ап. Кондрата

5 Н. 16. по С. Фоки, Йони
6 П. Зах. Івана Хрест.
7 В. Теоді первм.
8 С. Евфрозини
9 Ч. Івана Богослова
10 П. Калістрата
11 С. Пр. Харітона

12 Н. 17. по С. Кіріяка
13 П. Григорія Арм.
14 В. Покров Пр. Бог.
15 С. Кипріяна, Юст.
16 Ч. Діонізія
17 П. Єротея
18 С. Харитини

19 Н. 18. по С. Ап. Томи
20 П. Сергія і Вахша
21 В. Пеліягії
22 С. Ап. Якова
23 Ч. Ельамтія
24 П. Филипа, Теофана
25 С. Прова, Андроніка

26 Н. 19. по С. Карпа
27 П. Параскевії
28 В. Лукіяна, Евтим.
29 С. Льюнгина сотн.
30 Ч. Осії прор.
31 П. Ап. і Ев. Луки

вайте здорові. Желая Вам придбати як найбільше передплатників.

Ганя Корпа.

ВІДПОВІДЬ.

Питав я раз — де криється
Незглублена тайна буття,
і де жертвник, на яким ми
Принесли Богу труд життя?

Мовчали звізди, ліс дримав,
Мовчав весь світ в нічній тиші —
Одно лиш серце відозвалось:
В твоїй душі! В твоїй душі!

ДО УКРАЇНСЬКИХ ПРАВОСЛАВНИХ ГРОМАД В КАНАДІ.

Порядок візитації Високопреосвященного Архієпископа Іоана:

27 вер. — суб. Воздв. Чесного Хреста, Бюфорд, Алта.
28 вер. — неділя — Едмонтон, Алта.
3 жов. — п'ятниця — Саскатун. — Вечірня і проповідь.
5 жов. — неділя — Гудів, Саск.
12 жов. — неділя — Ріджайна, Саск.
14 жов. — Покров. Пр. Бог. — Гемтон, Саск.

19 жов. — неділя — Келл, Ман — посвячення церкви.

З огляду на дуже важні справи, які кличуть Високопреосвященного Архієпископа Іоана до Злуч. Держав, візитації на сім кінчається.

Very Rev. S. W. Sawchuk
379 Parr Str., Winnipeg.

Священники Української Православної Церкви в Канаді і їх Осідки.

В МАНІТОБІ:

Прот. С. В. Савчук, голова Консисторії Української Греко-Православної Церкви в Канаді.
379 Parr St. Winnipeg, Man.
Свящ. В. Новосад, Толстой, Ман.

В САСКЕЧЕВАНІ

Українська Православна Місія
Свящ. Петро Самець і
Свящ. Петро Мельничук
Бокс 102, Канора, Саск.
Свящ. Д. Спратійчук, Гемтон, Саск.
Свящ. С. Гребенюк, Гудів, Саск.
Свящ. Д. Кирстюк (на відпустці)

Тідор, Саск.

Свящ. К. Кирстюк, Шно, Саск.
Прот. В. Кудрик, Бокс 1686 Саскатун, Саск.

В АЛБЕРТІ:

Свящ. І. Кусий — Андру, Алта.
Свящ. Д. Сенета — Бюфорд, Алта.